

SPAANSE VLAG

Euplagia quadripunctaria

(foto Klaas van Haeringen / Buiten-beeld)

S102

Beschermingsstatus

Rode lijstcategorieën

Beschermingsstatus

Habitatrichtlijnsoort

Vogelrichtlijnsoort

Belangrijke leefgebieden

Korte soortbeschrijving

Soortkenmerken

De Spaanse vlag is een dag- en nachtactieve nachtvlinder die behoort tot de familie van de Beren (Arctiidae). De vlinder is het best te herkennen aan de groenzwarte voorvleugels met crèmekleurige strepen en de rode, oranje of gele achtervleugels met zwarte vlekken. Er is weinig variatie in de tekening.

Ecologie

De rups is zwart en heeft een brede gele streep op de rug en bleke vlekken op de zijden. De rupsen komen veeleer voor op koelere, schaduwrijke en vochtige plaatsen, meestal langs beken. Daar verblijven ze op uiteenlopende, doorgaans algemeen voorkomende plantensoorten. Opnieuw is Koninginnenkruid een favoriete waardplant. Daarnaast wordt de rups gevonden op zowel lage als hoog opschietende ruigteplanten zoals de dovenetel, grote brandnetel of wilgenroosje maar ook klimplanten zoals Wilde kamperfoelie. Ook braam en wilg worden in de literatuur als waardplanten vermeld. De kleine rupsen overwinteren op de waardplant en verpoppen aan het begin van de zomer tot volwassen vlinders

Koninginnenkruid is voor deze soort bijzonder belangrijk: enerzijds als nectarplant voor de volwassen vlinders (vooral exemplaren die op zonbeschenen plekken groeien), anderzijds als waardplant voor de rupsen (vooral exemplaren op koelere, schaduwrijke standplaatsen). Variatie in microklimaat is dus belangrijk.

Biotoopvereisten

De Spaanse vlag is een warmteminnende vlindersoort die vooral voorkomt in landschappen met een warm microklimaat. De volwassen vlinders en de rupsen van de Spaanse vlag stellen elk licht verschillende eisen aan hun habitat. De volwassen vlinder verkiest zonnige zomen en ruigten in de rand van vochtige bossen en struwelen en bij voorkeur in de directe omgeving van warme graslanden.

Hun voedsel halen de vlinders uit diverse kruidachtige nectarplanten, met een zeer sterke voorkeur voor Koninginnenkruid, naast distelsoorten, Kaardebol, Wilde marjolein, Guldenroede en schermbloemigen. In tuinen wordt hij vaak aangetroffen op de Vlinderstruik.

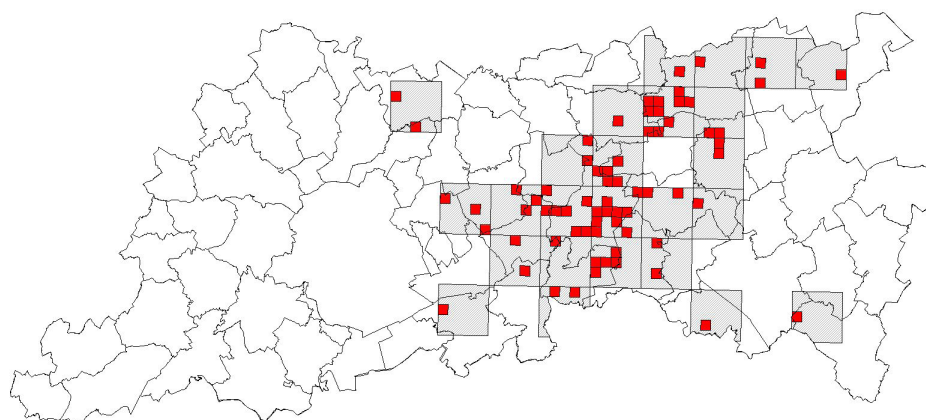
Populatie-uitwisseling en natuurverbindingen

De vlinder vliegt van juli tot september in één generatie. Vliegen doet hij vooral bij zonnig weer, maar evengoed 's nachts.

De vlinders zijn in staat grote afstanden af te leggen. De aanwezigheid van goed ontwikkelde zoomvegetaties langs bosranden en kleine landschapselementen kan migratie bevorderen. In een geschikt leefgebied vinden we zowel schaduwrijke als warme plekjes, zodat een combinatie - op korte afstand van elkaar - van een warme helling en een beek aan de voet van die helling, het meest geschikte biotoop vormt voor alle levensstadia van de soort.

Voorkomen in de provincie Vlaams-Brabant**Regionale verspreiding**

Een zeldzame soort die lokaal voorkomt in de provincies Limburg, Antwerpen en Vlaams-Brabant; in het zuiden van het land is de soort iets algemener. Een belangrijke kernpopulatie komt voor in het Leuvense en volgt verder de verschillende valleigebieden waaronder ook die van de Demer. Ook in de regio Mechelen is wellicht een populatie aanwezig.

Inventarisatieonderzoeken

www.vlindermee.be

Knel- en aandachtspunten

- Tal van bosranden beschikken niet over een goed ontwikkelde zoomvegetatie. Die vegetatie is onontbeerlijk in een geschikt leefgebied voor de Spaanse vlag.
- Versnippering is voor de Spaanse vlag geen essentieel knelpunt. De soort staat bekend als zeer mobiel. Zwervende individuen kunnen tientallen kilometers afleggen en hierbij ook (voor sommige andere vlindersoorten onoverkomelijke) barrières overbruggen.
- Voldoende nectaraanbod in het landschap is noodzakelijk om migrerende individuen in goede conditie nieuwe leefgebieden te laten bereiken. Talrijke waarnemingen van Spaanse vlaggen op Vlinderstruiken in tuinen illustreren het belang van een ruim nectaraanbod.

Overzicht maatregelen

H7.12. - H9.5. Mantel- en zoombeheer
H9.9. - H9.10. Extensieve begrazing

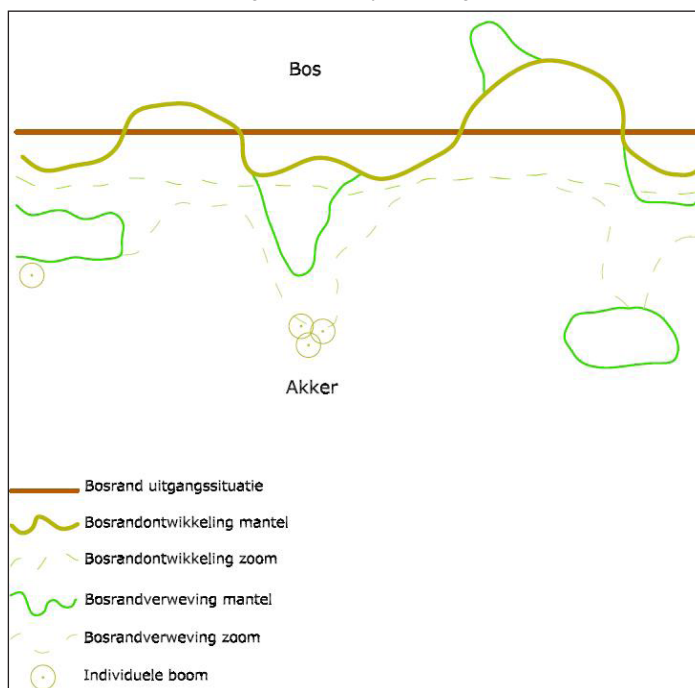
S102.1. Behoud en ontwikkeling van een kleinschalige landschapstructuur
S102.2. Ruigteontwikkeling en -beheer

Landschaps- en habitatgerichte maatregelen

H7.12. - H9.5. Mantel- en zoombeheer

In de zongeëxponeerde randen van bossen wordt de ontwikkeling van een structuurrijke rand nagestreefd. Dergelijke rand bestaat uit een brede kruidenrijke zoom waarin zowel lage als hoge ruigtesoorten voorkomen en →waarin ook lage (< 2m) tot middelhoge struwelen (>2 en <5m) aanwezig zijn.

Ontwikkeling van een kruidenrijke bosrand (figuur Econnection).

H9.9. - H9.10. Extensieve begrazing

Extensieve begrazing kan bijdragen tot een verspreide struweelontwikkeling (wastine) in verboste of verbossende graslanden. Dergelijke ontwikkelingen creëren een geschikt habitat voor Spaanse vlag, vooral op de overgangen tussen bos en beekvallei.

Soortgerichte maatregelen

S102.1. Behoud en ontwikkeling van een kleinschalige landschapstructuur

De Spaanse vlag is een warmteminnende soort die voorkomt in landschappen met een gunstig microklimaat. De diversiteit binnen dit landschap moet hoog zijn om voldoende nectar aan de volwassen vlinder en voedsel aan de rupsen te verschaffen en ervoor te zorgen dat zowel een warm microhabitat voor de vlinder als een koel habitat voor de rups aanwezig zijn. De aandacht gaat daarom naar de terreinen waar op een betrekkelijke korte afstand van elkaar overgangssituaties tot stand kunnen komen. Heel geschikt hiervoor zijn de zuidelijk geëxponeerde boshellingen die aansluiten op een beekvallei. De overgangen komen enerzijds in de bosrand en anderzijds langsheen de beekoever tot stand en worden zo mogelijk met elkaar verbonden.

S102.2. Ruigteontwikkeling en -beheer

Grote en structuurrijke ruigten vormen een essentieel onderdeel van het vlinderhabitat. Vooral in graslanden waar vershraling van de vegetatie weinig kans op slagen biedt, kan een ruigtebeheer overwogen worden. Dergelijk beheer omvat een extensief en in tijd en ruimte sterk variërend maaibeheer, dat eventueel in het najaar door een nabeweiding kan worden opgevolgd (zie ook beheermaatregel H9.9 – H9.10. Extensieve begrazing). Het maaien beoogt een mozaïekpatroon te creëren waarin bloemrijke ruigtesoorten elkaar afwisselen en waar dominantie van de een of andere soort achterwege blijft. Daarom wordt dit beheer afgestemd op de bevoordeling van de soorten die het sterkst bijdragen tot die verscheidenheid.

Financierings- en ondersteuningmogelijkheden

Algemeen

- Ondersteuning gemeentelijk natuurbeleid
- Subsidie voor de aankoop van natuurgebieden
- Landschapsteam

Soortgericht

- Bijzonder natuurbeschermingsproject

Habitatgericht

- Beheerovereenkomst perceelsrandenbeheer
- Beheerovereenkomst aanplanten en onderhouden van houtige kleine landschapselementen
- Beheerovereenkomst onderhouden van bestaande houtige kleine landschapselementen

Lopende initiatieven

Natuurpunt Leuven stelt een beheeractie voor op de Kesselberg. Deze past in het Advies (MAR-Leuven) voor het Milieujaarprogramma 2007 van de stad Leuven. Het gebied ontwikkelde zich recent tot een geschikt leefgebied voor de Spaanse vlag. Het verder behoud vraagt om een aangepast beheer van de ijzerzandsteengroeve en moet o.a. voorzien in uitbreidingsmogelijkheden voor de waardplant Koninginnenkruid.

Opvolgings- en evaluatiemogelijkheden

Nachtvlinderinventarisatie

Inventarisatie gebeurt best d.m.v. nachtvangsten met behulp van kwikdamp- of menglichtlampen. Op warme dagen zijn de vlinders ook overdag actief en zijn ze waar te nemen tijdens het bezoeken van bloemen van onder andere de Vlinderstruik, Koninginnenkruid en distels.

Referenties & verdere informatie

Publicaties

- Groenendijk D. & C.A.M. Van Swaay (2005) Profielen Vlinders en Libellen van de Habitatrichtlijn Bijlage II. Rapport VS2005.021, De Vlinderstichting, Wageningen. 56 p.
- Groenendijk D. (2007). De Spaanse vlag in Nederland. Het belang van Zuid-Limburg voor deze habitatrichtlijnsoort. Natuurhistorisch Maandblad 96(8):233-9.
- Lambrechts J, Vervoort L. (2005). De Spaanse vlag gevestigd op de Hagelandse heuvels. Brakona jaarboek 2004: 24-31.
- Maes D. (2004). The use of indicator species in nature management and policy making. The case of invertebrates in Flanders (Northern Belgium). 295 p.
- Pouwels R., Reijnen M.J.S.M., van Adrichem M.H.C. & Kuipers H. (2007). Ruimtelijke condities voor VHR-soorten. Werkdocument 57. Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu. Wageningen. 44 p.

- Van Dyck H., Maes D. & Brichau I. (2001). Toepassen van een multi-soortenbenadering bij planning en evaluatie in het Vlaamse natuurbehoud. Rapport Universiteit Antwerpen (in opdracht van Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Natuur). Wilrijk. 90 p.
- Veling K., Smit J. & Siebering V. (2004). Bosrandbeheer voor Vlinders en andere ongewervelden. KNNV, Utrecht. 96 p.
- Waring P. & Townsend M. (2006). Nachtvinders. Veldgids met alle in Nederland en België voorkomende soorten. Tirion. 415 p.

Websites

- www.telmee.be
- www.waarnemingen.be

Folders

geen

Advies

- Vlinderwerkgroep Natuurpunt
- Vlinderwerkgroep Thecla

S102

S102

